



19.11.2010

Suomen Kihlakunnanulosottomiesten Yhdistys ry:n lausunto ulosottovirastojen toimipaikkaverkostoa koskevassa asiassa (Valtakunnanvoudinvirasto Dnro 213/030/10).

Valtakunnanvoudinvirasto asetti 22.3.2010 työryhmän selvittämään ulosoton nykyisen toimipaikkaverkostotarpeen ja tekemään ehdotuksen toimipaikoiksi. Työryhmä on pyytänyt yhdistykseltä lausuntoa ja lausunnossa pyydetään ottama kantaa työryhmän väliraporttiin.

Toimipaikkaverkostotyöryhmän väliraportti

Muistion laatinut työryhmä on koostunut puhtaasti oikeusministeriön ja valtakunnan voutinviraston edustajista. Työryhmässä ei ole ollut mukana henkilöstön edustajia, eikä esitettyjen muutosten yhteistoimintakäsittelystä ole mitään tietoa.

Valtion yhteistoimintalaissa säädetty neuvotteluvollisuus koskee myös valtakunnanvoudinvirastoa. Lain mukaan neuvottelut tulee käydä valmisteluvaiheessa ja niissä käsitellä hankkeen perusteita, vaikutuksia ja vaihtoehtoja.

Ulosoton toimipaikkoja on tällä hetkellä 179 ja työryhmä esittää lakkautettavaksi 121 toimipaikka, jolloin jäljelle jäisi 58 toimipaikkaa.

Toimipaikkaverkoston kattavuus ja palvelujen saatavuus

Valtakunnanvoudinviraston tehtävänä on erityisesti huolehtia ulosottolaitoksen palvelujen alueellisesta saatavuudesta. Kattava toimipaikkaverkosto takaa alueelliset palvelut, mutta työryhmän väliraportin perusteella palvelut siirtyvät tulevaisuudessa entistä kauemmas ja lähes saavuttamattomiin harvaan asutuilla alueilla.

Hallituksen esityksessä ulosottokaareksi (HE 83/2006 vp) on linjattu, että nykyisestä toimipaikkojen määrästä ei ole tarkoitus luopua. Päinvastoin tuolloin katsottiin, että yhteispalvelutoimin saadaan jopa lisää palvelupisteitä yhteistyössä kunnan viranomaisten kanssa ja myös sellaisille paikkakunnille, joissa nykyisin ei ole valtion paikallishallinnon toimintoja.

Perustuslakivaliokunta korosti kannanotossaan (PeVL 42/2006 vp) yleisesti sitä, että paikallisten ulosottovirastojen toimialueita ja toimipaikkoja järjestettäessä on huolehdittava ulosottopalvelujen alueellisesta saatavuudesta samoin kuin perustuslain 17 §:ssä turvattujen kielellisten oikeuksien toteutumisesta.

Hallintovaliokunta on lausunnossaan (47/2006) ottanut kantaa siihen, että kun velallinen haluaa oma-aloitteisesti ottaa yhteyttä ulosottoviranomaisiin, hänen kannaltaan on tärkeää, että viranomaisen on helposti tavoitettavissa ja kohtuullisen lähellä olevassa paikassa tavattavissa. Valiokunta tähdentää myös ulosoton kannalta olevan tärkeää, että perintätyötä tekevät avustavat ulosottomiehet ovat mahdollisimman lähellä ulosottovelallisia ja tuntevat heidän olosuhteensa.

Kihlakuntaselontekoa koskevassa hallintovaliokunnan mietinnössä (2/2006 vp) on todettu että ulosoton palvelujen laatu ja kattavuus on varmistettava tulevaisuudessakin ylläpitämällä riittävän kattavaa palveluverkkoa.

Eduskunta on kannanotossaan valtion paikallishallinnon toimipaikkaverkkoihin (Hallintonselonteen toimeenpanosuunnitelma, Sisäasiainministeriön julkaisu 20/2006) tähdentänyt mm. ulosoton kannalta olevan tärkeää, että perintätyötä tekevät avustavat ulosottomiehet ovat mahdollisimman lähellä ulosottovelallisia ja tuntevat heidän olosuhteensa. Eduskunta painottaa myös, että palvelujen laatu ja kattavuus on varmistettava tulevaisuudessakin muun muassa ylläpitämällä riittävän kattavaa palveluverkkoa.

Yhdistyksen mielestä monen lakkautettavan toimipaikan kohdalla palvelujen uudelleen järjestäminen johtaa kansalaisten kannalta huonompaan tilanteeseen. Harvaan asutuilla alueilla etäisyys toimipisteeseen saattaa tulevaisuudessa olla jopa yli sata kilometriä. Mahdollisuus ulosottomiehen henkilökohtaiseen tapaamiseen (esim. passitukset, ulosottoselvitykset, ohjaus ja neuvonta) on tulevaisuudessa vähävaraisilla velallisilla olematon. Ihmisiä joudutaan entistä enemmän etsimään, etsintäkuuluttamaan ja noutamaan asioiden selvittämiseksi.

Jatkovalmistelussa on otettava enemmän huomioon myös asiakkaiden näkökulmaa uudistukseen. On kiinnitettävä käsillä olevaa raporttia enemmän huomiota maantieteellisiin ja paikallisiin erityispiirteisiin ja olosuhteisiin sekä erityisesti toimipaikkajärjestelyjen kansalaisten oikeusturvalle aiheuttamiin seurauksiin. Ulosoton asiakkaiden eli kansalaisten uudistuksesta saaman hyödyn tulee olla suurempi kuin heille toimipaikkojen lakkauttamisesta aiheutuvat haitat. Itä- ja Pohjois-Suomessa asianosaisten pitkät matkat voivat pahimmillaan tosiasiaa muodostaa esteen oikeuden toteutumiselle ja saatavuudelle.

Etelä-Suomessa välimatkat ovat lyhyempiä, mutta palvelujen uudelleen järjestäminen aiheuttaa kansalaisten kannalta hankalia tilanteita. Esimerkiksi Riihimäki ja Nurmijärvi ovat isoja, kasvavia paikkakuntia ja valtaosalla niiden väestöstä asioimissuunta on pääkaupunkiseudulle. Tällöin ei ole perusteltua viedä viranomaispalveluja vastakkaiseen suuntaan pitkien etäisyyksien ja huonojen kulkuyhteyksien päähän.

Työryhmän esittämät laskelmat kustannusäästöistä eivät ole uskottavia. On helposti laskehtavissa, että monen viraston kustannukset tulevat kohoamaan toimintoja keskitettäessä. Sivutoimipaikkojen vuokrat ovat edullisempia kuin päätoimipaikoissa, jolloin vuokratkustannukset tulevat kohoamaan. Lisäksi ulosottomiehet joutuvat matkustamaan entistä enemmän, mikä merkitsee valtion maksettavaksi tulevien matkakulujen kasvua.

Yhdistyksen mielestä toimipaikkaverkoston supistaminen esitetyssä muodossa ei vastaa sitä, mitä lainsäätäjä on edellyttänyt ulosottokaaren organisaatiosäännöksistä päätettäessä. Toimintaympäristö ja palveluiden tarve eivät ole muuttuneet muutamassa vuodessa niin voimakkaasti, että ulosoton toimipaikkojen lakkauttaminen työryhmän esittämässä muodossa olisi perusteltua.

Yhdistyksen näkemys on, että työryhmän esitys toteutuessaan heikentää merkittävästi ulosoton palvelujen saatavuutta.

Henkilöstön asema muutostilanteessa

Työryhmän esityksen henkilöstöön kohdistuvat vaikutukset liittyvät erityisesti virkamiesten sijoittumiseen, työn tekemiseen, työmatkoihin sekä työhyvinvointiin ja työssä jaksamiseen.

Monissa tapauksissa työn tekeminen hankaloituu, kun etäisyydet velallisiin pitenevät. Kihlakunnanulosottomiehen työssä paikallistuntemus ja henkilökohtainen kontakti velalliseen ovat edelleen tärkeitä asioita. Velallisten saaminen ulosottoselvitykseen on tietyissä tapauksissa vaikeaa ja edellyttää velallisen luona käymistä. Mahdollisuudet velallisen tavoittamiseen heikkenevät, mikäli etäisyydet toimipaikasta pitenevät.

Valtakunnanvoudinviraston tehtävänä on huolehtia ulosottolaitoksen toimintaedellytyksistä. Mielestämme väliraportissa esitetty toimipaikkaverkoston raju supistaminen heikentää ulosottolaitoksen toimintaedellytyksiä.

Väliraportissa esitetyt toimipaikkojen lakkauttamiset merkitsevät henkilöstön työmatkojen pidentymistä. Osalla virkamiehistä työmatkat pidentyvät kohtuuttomasti jopa yli oman työ-säkäyntialueen. Työmatkojen pidentyminen tulee vaikuttamaan virkamiesten halukkuuteen jatkaa virassaan ja odotettavissa on, että osa virkamieskunnasta harkitsee alan vaihtoa. Työmatkan pidentymisestä aiheutuvien kulujen hyvitys on mitättömän pieni, eikä kannusta siirtymään uuteen yksikköön.

Ulosottolaitoksen henkilöstön keski-ikä on erittäin korkea ja sairaspoissaolojen määrä suuri. Työssä jaksamisen kanssa on jo tällä hetkellä ongelmia ja merkittävästi pidentyvät työmatkat eivät ainakaan paranna tätä tilannetta.

Muutoksen läpivieminen

Toimipaikkaverkoston tarkasteleminen on yhteistoiminta-asia. Toimipaikkojen mahdollisella lakkauttamisella on merkittäviä henkilöstövaikutuksia ja sen johdosta asiasta olisi pitänyt jo tähän mennessä neuvotella henkilöstöedustajien kanssa. Mikäli hanketta jatketaan, on neuvottelut käynnistettävä välittömästi.

Edelleen, mikäli toimipaikkaverkoston osalta päädytään muutoksiin, muutosturvatoimenpiteet on aloitettava hyvissä ajoin. Ennakolta on selvitettävä millaisia tukitoimia tarvitaan. Tukitoimenpiteet ovat valtakunnanvoudinviraston vastuulla ja niiden tarkoituksena on turvata toiminnan jatkuvuus. Muutostilanteessa käytettävät tukitoimet tulee suunnitella yhteistoiminta menettelyssä henkilöstön edustajien kanssa.

Käytettävissä oleviin tukitoimiin kuuluvat muun muassa virkasiirrot, toimintayksiköiden välinen yhteistyö virkajärjestelyissä, uudelleen kouluttaminen, virkavapaus, joustavat työaikajärjestelyt, tietotekniikan hyödyntäminen, kannustimet henkilöstön hakeutumiseen muiden työnantajien palvelukseen ja riittävät henkilöresurssit tukitoimien järjestämiseen.

Ennen muutoksen toteuttamista on järjestettävä tarpeen mukaan uudelleensijoitusvalmennusta. Valmennuksen tarkoituksena on kannustaa henkilöstöä uuden työn löytämiseen ja helpottaa sellaisen saantia.

Valtakunnanvoudinviraston tulee perustaa myös hyvissä ajoin muutosturvatyöryhmä ja nimetä hankepäällikkö. Viraston vastuulla on tiedottaa henkilöstölle muutoksen suunnittelusta, valmistelusta sekä henkilöstön sijoittumista koskevasta suunnitelmasta. Tiedotuksen on jatkuttava säännöllisesti koko muutosvaiheen ajan.

Ensisijaisesti pyritään siihen, että henkilöstöllä on valmius siirtyä uuteen yksikköön. Jos tämä ei ole mahdollista, pyritään siihen, että henkilöllä on valmius vastaanottaa mahdollisuuksien mukaan tarjottavia uusia tehtäviä.

Muutosta koskevan suunnittelun ja toteuttamisen yhteydessä käytetään hyväksi tietoa henkilöstön poistumasta. Muutos toteutetaan joustavasti ja eläkkeelle siirtymisiä hyödynnetään. Myös osa-aikaeläkeratkaisuja hyödynnetään muutostilanteissa.

Muutoksen edistämiseksi hyödynnetään joustavia työaikatarkkaisuja sekä etätyömahdollisuutta. Valtiovarainministeriö on antanut 12.10.2010 alla olevan ohjeen etätyömahdollisuuden käyttämisestä.

Etätyö on tapa organisoida työtä. Myös valtionhallinnossa tehokkuus, tietotekniikan hyödyntäminen ja työnantajan kilpailukyky edellyttävät nykyaikaisten työn organisointitapojen kuten etätyön käyttöä. Monissa tilanteissa etätyö tarjoaa käyttökelpoisen tavan työnantajan ja henkilöstön tarpeiden yhteensovittamiseksi. Organisaatiomuutoksissa joustavilla työaikajärjestelyillä kuten etätyöllä voidaan edistää molemmille osapuolille sopivia ratkaisuja. (VM Ohje 12.10.2010)

Mikäli toimipaikkoja päädytään lakkauttamaan, on toimipaikkojen lakkauttaminen toteutettava joustavasti hyödyntämällä siirtymäaikoja. Siirtymäaikaa hyödynnettiin myös valtakunnanvoudinviraston perustamisen yhteydessä. Toimipaikkaverkoston osalta päätöksiä tehtäessä on samalla tavalla otettava huomioon henkilöstön eläköityminen ja toimipaikkojen vuokrasopimukset.

Suomen Kihlakunnanulosottomiesten Yhdistys ry

Harri Lepolahti
puheenjohtaja